

на ці процеси за трьома ключовими напрямками: зміна законодавства, зміна структури та інститутів держави й зміна дій влади.

Серед найбільш результативних дій інституту омбудсмана в цій царині можна назвати роботу над покращенням законодавства в сфері прав людини, розробка програм та практичне інформування суспільства про стан захисту прав людини в країні, а також участь у міжнародних конференціях та самітах з метою переймання досвіду та поліпшення міжнародного авторитету держави.

Спираючись на успішний досвід дій омбудсманів європейських країн можна зробити висновок, що процес демократизації потребує існування правової системи спрямованої на всебічний захист прав та свобод громадян та усвідомлення самими ми громадянами не тільки своїх прав, але й обов'язків, а омбудсман в свою чергу шляхом дій за трьома ключовими напрямками: зміна законодавства, зміна структури та інститутів держави й зміна дій влади комплексно та позитивно впливає на процес демократизації країни.

Список використаних джерел:

1. Береговий Д. Шляхи реформування інституту омбудсмана в Україні. «Вибрані роботи учасників першої щорічної міжнародної конференції «Парламентські читання», ст. 139.
2. Берка М. Правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. «Вибрані роботи учасників першої щорічної міжнародної конференції «Парламентські читання», ст. 143.
3. Бернард Ф. Філософія інституту омбудсмана // Політика і час. 2009. – № 2. – С. 64.
4. Встановлення порушень прав громадян. Приклади правозахисної діяльності в 2001 р. / Під загальною ред. заслуженого юриста РФ, д.ю.н., проф. О. О. Миронова. – М.: Юриспруденція, 2002. – С. 47.
5. Захаров М. Що може омбудсмен? Введення посади уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // День. 2008. – 9 лип. – С. 4.
6. Новгородцев П. И. Лекції з історії філософії права. Вчення нового часу. XVI XIX вв. 3-е вид. – М., 1914.

Дерев'янчук Ю.І.

аспірант,

Український Католицький Університет

ЛІТУРГІЙНІ АСПЕКТИ ТАЇНСТВА ВОЗНЕСІННЯ

Від моменту приходу Спасителя у цей світ – «історія спасіння набирає форми Літургії» [4, р. 34]. В цьому сенсі Вознесіння є «поворотною точкою» історії спасіння – з одного боку, воно завершує земне служіння Ісуса, а з іншого – стає початком нового і остаточного етапу – Літургії «останніх часів». Адже у Вознесінні теандрична Літургія Христа не завершується – вона продовжується в Літургії Церкви – «аж доки він не прийде» (1 Кор. 11,26). Особливий, літургійний характер Таїнства Вознесіння можна побачити,

звернувши увагу на наступні три моменти: благословення Христа, Його Небесна Літургія і таїнственна присутність у світі.

У Старому Завіті благословення відіграє величезну роль – воно є «формою триваючої Божої присутності зі Своім народом» [6, р. 10]. Через священниче благословення Арона Бог обіцяє завжди благословляти Ізраїля. В той же час, Бог обіцяє Авраму, що «тобою всі племена землі благословлятимуться» (Бут. 12,3). Вознесінню передуює благословення Воскреслого Христа. За словами R. J. Karris: «На завершення Літургії Свого життя Ісус благословляє Своїх учнів» [8, р. 43]. Євангеліє від Луки говорить про це так: «І знявши руки свої, благословив (*εὐλόγησεν*) їх. А як він благословляв (*εὐλόγειν*) їх, віддалився від них і почав возноситись на небо. Вони ж, поклонившись йому, повернулися з радістю великою в Єрусалим, і перебували весь час у храмі, славлячи та хвалячи (*εὐλόγοῦντες*) Бога» (Лк. 24, 50-53).

Особливу роль у розповіді про Вознесіння займає Єрусалимський Храм. Загалом, у текстах Луки-Діянь, за словами D. S. J. Hamm: «Єрусалимський Храм фігурує частіше, ніж у всіх решта новозавітних писаннях разом узятих» [7, р. 220]. Так, розповідь св. Луки починається у Храмі, де Захарія через свій сумнів втрачає дар мови. Тому, «служба Захарії була не завершена. У кінці Євангелія Священик завершує Свою Жертву справжнім благословенням. В цьому місці Літургія підійшла до свого завершення» [3, р. 81]. Саме у Храмі св. апостол Петро проповідує, що Божа обіцянка Аврамові сповнена у Христі Ісусі, коли говорить: «Ви – сини пророків і завіту, що Бог був заключив із вашими батьками, кажучи до Аврама: В твоїм потомстві будуть благословенні (*[ἐν] εὐλογηθήσονται*) всі сім'ї землі. Вам насамперед Бог воскресив слугу свого і послав його, щоб він благословив (*εὐλογοῦντα*) вас та відвертав кожного з вас від поганих учинків» (Дії 3, 25-26). Тому, як коментує F. F. Bruce: «Христос був потомком Аврама, у якому це благословення стало реальністю» [2, с. 94]. І П'ятдесятниця, що слідує за Вознесінням, є «змістом і актуалізацією цього архіерейського благословення. Він вознісся задля того, щоб наповнити все Своєю присутністю і подати дари Духа людині» [16, с. 118]. За словами P. A. van Steynvoort, «благословення має місце на Оливній горі, поза Храмом, розпочинаючи нову еру Церкви» [14, с. 35]. І відтепер, «Божественна присутність більше не є більше прив'язана до Храму, але до Особи Христа. Христос є центром всієї Літургії» [5, с. 117].

Літургійне значення Вознесіння виявляється у його жертвенному розумінні, і у священничій ролі Воскреслого Христа. І якщо «св. Лука описує земний аспект сходження Ісуса до неба» [1, с. 127], то літургійний аспект Вознесіння найбільш розвинений у Посланні до євреїв, автора якого, за словами P. Шнакенбурга, «слід вважати одним з самостійних мислителів і великих богословів ранньохристиянської Церкви» [19, с. 86]. Як відзначає R. Williamson: «Жоден інший новозавітний автор не пояснює діяння Христа у термінах священства» [17, р. 22]. Богослов'я Послання «спричинене зосередженням на смерті на Голготі та входженні у небо, як двох стадіях образу жертвоприношення» [12, р. 46]. Тому воно, в першу чергу, «представляє

Вознесіння як кульмінацію Христового жертвоприношення» [6, р. 33]. Автор Послання до євреїв, зокрема пише, що у Христі «ми маємо такого архієрея (*ἀρχιερέως*), який возсів на небі по правиці престолу Величі, служителя святині й справжнього намету, що його Господь спорудив, не чоловік» (Євр. 8, 1-2). І саме у Вознесінні Христос, як Вічний Священик «приносить Себе зі Своїм жертвоприношенням у небесне святилище» [10, р. 8]. Цей момент «є живою Літургією, в котрій життєдайна людськість Воплоченого Слова єднається з Отцем. [...] Це – Небесна Літургія» [4, р. 38]. Адже, Він входить у цю Божественну сферу не лише як Бог, але як Боголюдина, принісши відновлену людську природу до небесного жертовника. І завдяки жертвоприношенню Вознесіння, Христос стає Заступником перед Престолом Отця, «і тому може спасти повіки (*πάντοτε*) тих, які через нього до Бога приступають (*τοὺς προσερχομένους*), бо він завжди живий, щоб за них заступатися» (Євр. 7, 25). Таким чином, «Небесна Літургія святкує триваючу подію повернення Сина – і всіх інших у Ньому – до дому Отця» [4, р. 41]. Але, Небесна Літургія не завершується з Вознесінням – вона триває в Літургії Церкви. І саме «на цій основі ми можемо встановити зв'язок між Вознесінням і Таїнством Євхаристії, котра є жертвуванням Тіла Сина Отцеві» [6, р. 34]. Адже, як відзначає J. Corbon: «Коли у Своїй людськості Він посів Своє місце поруч Отця і звідти виливає Життєдайного Духа, Він не перестає з'являтися і звершувати Літургію» [4, р. 36]. Тому, Вознесіння не завершує жертвування Христа – воно продовжується у Його Церкві, у Євхаристії. І «Церква може робити це жертвенне дійство, що ідентичне з [...] подією на Голготі, тому що Той Самий Христос, що жертвує Себе на Голготі – дає Себе у Своему Тілі Церкві» [11, р. 109]. Таким чином, до кінця часів Царство Боже, тут на землі, виявляється у Євхаристії – образі Небесної Літургії, і цьому сенсі, вже тепер – «кожна Євхаристія є Парузією, Приходом Господа» [13, s. 186]. Це Таїнство – «це завжди новий «момент» Його Пришестя» [4, р. 37], це благословення Його Вознесіння, що триває в Євхаристійній Чаші.

В контексті літургійного значення Вознесіння час, впродовж якого Воскреслий Христос сорок днів об'являв Себе учням, є важливим періодом в історії спасіння. Адже, «об'явлення після Воскресіння допомагають нам зрозуміти справжній спосіб Його присутності для нас після Вознесіння» [6, р. 17]. За словами O. Cullmann: «Обіцянка, що Він прийде невдовзі знову [...] може розумітись у два, навіть у три способи; як повернення Ісуса, що з'являється у Воскресінні, як повернення у кінці, але між цим – як повернення у Дусі, що й зроблено [...] найефективніше у Таїнстві» [5, р. 116]. У Вознесінні, отже, виявляється новий модус буття Воскреслого Христа у Церкві – Його таїнственна присутність. За словами J. Granados: «Завдяки Вознесінню, таким чином, тілесність є наділеною новою мовою [...]. Це – мова Таїнств, в яких матеріальне творіння висловлює більш наповнений зв'язок з трансцендентним» [6, р. 31]. А тому, як підсумовує T. J. Talley: «До часу, коли Він прийде знову, Церква втішається Його присутністю, Його Парузією – у Таїнствах – і не лише Хрещення і Євхаристії, але всього літургійного комплексу, котрим повнота

нашого спасіння є виразно означена, всеобіймаючим Таїнством Літургії» [15, р. 70]. І коли через Пасхальне Таїнство, Христос посідає повноту «не лише простору, але й часу [...] і об'єднує їх у Собі» [9, р. 212], то й Церква, завдяки Вознесінню і Зішестю Святого Духа є *повнотою* Христа, що виявляється у Таїнствах. Про це пише апостол Павло в листі до Ефесян: «Щоб, коли настане повнота (*πλήρωμα*) часів, здійснити його [задум] – об'єднати все у Христі (*ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ*): небесне й земне» (Еф. 1, 10). Ця *повнота* реалізується в Літургії завдяки Вознесінню, коли Бог «усе підкорив під його ноги й вивищив його понад усе, як Голову Церкви, яка є його тілом, *повнотою* того, що виповнює все у всіх» (Еф. 1, 22-23).

Список використаних джерел:

1. Bobrinskoy B. *Życie liturgiczne* // Warszawa, 2004. – 214 s.
2. Bruce F. F. *Commentary on the Book of the Acts* // Grand Rapids, 1966. – 125 p.
3. Chaignon F. *Le Mystère de l'Ascension* // Cahiers de L'École Cathédrale 82. Paris, 2008. – 14-102 pp.
4. Corbon J. *The Wellspring of worship* // New York, 1988. – 98 p.
5. Cullmann O. *Early Christian Worship* // London, 1978. – 244 p.
6. Granados J. *The First Fruits of the Flesh and the First Fruits of the Spirit: The Mystery of the Ascension* // *Communio: International Catholic Review*, 38 (Spring 2011). – 2-43 pp.
7. Hamm D. S. J. *The Tamid Service in Luke-Acts: The Cultic Background Behind Luke's Theology of Worship (Luke 1: 5-25; 18: 9-14; 24: 50-53; Acts 3: 1; 10: 3,30)* // *Catholic Biblical Quarterly* 65 (2003). – 193-241 pp.
8. Karris R. J. *The Gospel According to Luke* // *The New Jerome Biblical Commentary*. London, 1995. – 43-129 pp.
9. Kasper W. *Christi Himmelfahrt: Geschichte und theologische Bedeutung* // *Communio: Internationale katholische Zeitschrift* 12 (1983). – 194-243 pp.
10. Milligan W. *The Ascension and the Heavenly Priesthood of Our Lord* // London, 1898. – 104 p.
11. Pittenger W. N. *The Christian Sacrifice* // New York, 1951. – 144 p.
12. Ramsey A. M. *What was the Ascension?* // *Studiorum Novi Testamenti Societas Bulletin* 2 (1951). – 39-61 pp.
13. Ratzinger J. *Śmierć i Życie wieczne* // Warszawa, 2000. – 191 s.
14. Stempvoort P. A. *The Interpretation of the Ascension in Luke and Acts* // *New Testament Studies* 5 (1959). – 4-49 pp.
15. Talley T. J. *The Origins of the Liturgical Year* // Collegeville, 1991. – 178 pp.
16. Torrance T. F. *Space, Time and Resurrection* // Edinburgh, 1998. – 206 p.
17. Williamson R. *The Epistle to the Hebrews* // London, 1964.
18. Біблія. Святе Письмо Старого і Нового Завіту / пер. за давньоєврейськими і грецькими текстами о. І. Хоменка. Місіонер 2007. – 350 с.
19. Шнакенбург Р. *Новозаветная христология* // Брюссель, 1986. – 118 с.